

ΤΑ ΔΑΣΗ ΘΑ ΜΕΤΑΤΡΑΠΟΥΝ ΣΕ «ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥΣ»

Τό θέμα: «δάση καί παραδείσοι» ὑποννοῦν νέα καταστροφή. Κάθε καλοκαίρι ὅπως καί τό περσινό «τά δάση πυρπολήθηκαν ἀπό ταυτόχρονες ἐστίες, μέ πνέοντες σφοδρούς ἀνέμους.

Ὅμως οἱ καψάλες αὐτές μέ στοιχειώδη καθαρισμό ξαναβλασταίνουν, σέ 5-10 χρόνια θά πρασινίσουν. Θά ὑπάρχουν μικρά δέντρα, θάμνοι, ἔρπετά, πουλιά πού ἀγωνίζονται πάλι νά ζήσουνε, νά πολλαπλασιαστοῦν, ἀλληλοτρῶγοντας τό ἕνα τ' ἄλλο μά δέν ἀποτελοῦν «ἐπιχειρήσεις».

Ὅμως ἐμεῖς ξέρομε στό νέο δάσος τί θά συμβεῖ ἂν τό θέλομε «παράδεισο»: **πρῶτο ξερίζωμα** τῆς βλάστησης θά παραγγελθοῦν καί θά τοποθετηθοῦν παγκάκια **δεύτερο ξερίζωμα** τῆς βλάστησης κάποιος θά φέρει καί τραπεζάκια, μπαράκι, λεμονάδες κτλ. **τρίτο ξερίζωμα** ὁ ΕΟΤ θά βρεῖ εὐκαιρία νά χτίσει κι ἐδῶ κανένα «μοτέλ-μοτελάκι».

Τότε θ' ἀπαιτηθεῖ αὐτοκινητόδρομος.

Τότε ὄχι πιά ξερίζωμός ἀλλά μπουλντόζες θά ξεπατώνουν ἀπ' τίς ρίζες δέντρα, δεντράκια, θάμνους, βράχους γιά ἰσοπέδωση καί δρόμο ἀσφαλτοστρωμένο.

Ἄρα θά χρειαστοῦν στίς προσβάσεις καί χῶροι γιά παρκάρισμα — τέταρτο στάδιο τῆς «ἀξιοποίησης». Καί γιά νά τελειώνομε: ποιός μαζεύει τά σκουπίδια; Δήμαρχος, Κοινοτάρχες, Δασαρχεῖο, Ὑπουργεῖο; Θά πληθύνουν τά ποντίκια, κανόνας αὐτός. Πουλιά, ἔρπετά θά φύγουνε. Ἐδῶ-ἐκεῖ λακκοῦβες θά ἐπωνομαστοῦν «λιμνοῦλες» ὁ πάτος θά τσιμεντωθεῖ οὔτε **βάτραχος** ὑγιής θά ἐπιζήσει.

Τέτοιους Παραδείσους νά προσδοκοῦμε — ἀμήν.

ΠΛΑΤΑΝΟΣ ORIENTALIS

Μιάν εποχή πηγαίναμε συχνά στό Βυζαντινό Μουσείο, θυμήθηκα τό πρώτο μου ἐπάγγελμα: γεωπονία, διαμόρφωση κήπων λοιπόν ὁ χῶρος ἀνάμεσα στό Κεντρικό χτίριο τῆς Δούκισσας τῆς Πλακεντίας, στίς πτέρυγες μοῦ φάνηκε πολύ ἀσυνάρτητος, μέ κάτι πρασιούλες καί μαργαριτοῦλες ρόζ, πετούνιες κάθε 2 μῆνες κάτι κομματάκια ἀκατανόμαστη χλόη λοιπόν υπέβαλα στό Διευθυντή σχέδιο γιά διαρρύθμιση. Ἐκεῖνος τό δέχτηκε. Μερικές κυρίες βυζαντινολόγες ἀντιδράσανε.

Τό σχέδιο πρόβλεπε κι ἕναν πλάτανο. Φτάσαν οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Δήμου, εἶπανε «βέβαια *occidentalis* πλάτανο».

Αὐτός φυτεύεται στήν Εὐρώπη κυρίως στά πεζοδρόμια κλαδεύεται ὥστε νά μήν ἐμποδίζει τήν κυκλοφορία, ἔχει τήν ιδιότητα ν' ἀνανεώνεται ὁ φλοιός του δέν ξεραίνεται ἀπό καυσαέρια.

Ἐμεῖς τώρα ξεπεράσαμε τήν Εὐρώπη σέ καυσαέρια. Τότε ἐπιμείναμε γιά *orientalis* πού προσφέρει σκιά, ξεκούραση, εἶναι πολύχρονος. Κατάλληλος γιά τό χῶρο.

— Δέν διαθέτομε *orientalis*, μᾶς κόψανε οἱ ἀρμόδιοι.

— Σέ 2 μέρες ἐμεῖς θά σᾶς φέρομε, τά ἔξοδα δικά μας.

Πήγαμε λοιπόν πολύ πρωί σέ μιά γνωστή μας ρεματιά κοντά στή Νταοῦ Πεντέλη ὅπου 2-3 γέροι πλάτανοι ἀπλώσανε τά κολορίζια τους καί φυτρώσανε νεαρά πλατάνια πυκνά, οὔτε φίδι δέν τά περνοῦσε, φωλιάζουνε ἄφοβα, κελαηδοῦνε πουλιά, λοιπόν τρυπώσαμε σέρνοντας, βγάλαμε 2-3 φυντάνια 1-1 1/2 μ. ὕψος, τά πήγαμε.

Στά γρήγορα χτίστηκε πεζούλι στρογγυλό καθώς τό ζητᾶ ὁ πλάτανος, μερακλώθηκε τό κατώτερο προσωπικό ἐξοικονόμησε καί κάτι σωλῆνες μιά μπρούντζινη βρύση, «θά πίνομε καί νερό».

Ἡ ΕΑΠ — Ἐπιτροπή Ἀποκατάστασης Προσφύγων— διαλύθηκε 1930-31. Ταυτόχρονα μέ εἰδικό τεύχος —ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟ— στόν ΟΗΕ ἄνοιξε στή Γενεύη ἔκθεση μέ προϊόντα πού εἶχαν ἀρχίσει νά παράγουν οἱ πρόσφυγες ἐδῶ. Καί λίγα πού φέρανε μέ τήν Ἀνταλλαγή, χαλιά, ἐνδυμασίες.

Οἱ ἐπίσημοι ἐπισκέπτες θαυμάζανε. Ἀποφασίστηκε λοιπόν καί ἰδρύθηκε α.ε. «ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» γιά ἀνάπτυξη χειροτεχνίας καί βιοτεχνίας καί γιά ντόπια προϊόντα.

Εἶχα κι ἐγώ τότε ὑπεύθυνη θέση. Μοῦ μένει ἀξέχαστη ἡ συνεργασία μέ τούς διάφορους τεχνίτες ὑφαντουργούς, ἐπιπλοποιούς κ.ἄ. Ὑπομονή, ἐπιμονή ἀνατολίτικη, περιέργεια γιά πειράματα: ἄν θά ἐπιτύχομε φυτικές μπογιές γιά ἡπειρώτικα ὑφαντά, πῶς θά βγεῖ καναπές σωστός ἄν στερεωθεῖ ράχη στήν τάδε κασέλα.

Ἐπίπλωμα ἐπίπλων καί ἐπιπλώσεων σχετικό.

Μιά φορά δοκιμάσαμε γιά ὀμπρέλες καλοκαιρινές τόν συνηθισμένο φτηνό ἀλατζά, ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη ἀγόρασε μιά πέρασε ἀπ' τό Μοναστηράκι — συναγερμός. Οἱ πρόσφυγες ἔτοιμοι γιά προσφωνήσεις «κατόπιν ἀποφάσεως» μᾶς ἔστειλαν ἐπιστολή μέ σφραγίδα πού ἄρχιζε «Μιάν μάχην ἐκερδίσαμεν ἐκερδίσατε».

Ἄκουγα καί παρατηρήσεις: «γιατί βιάζεσαι;» «πρόσεξες τέμπλα βυζαντινά, τό σκάλισμα εἶναι ρηχό, σέ ξύλο ἡμερο τί παραγγέλνουνε τώρα; Κλάρες ὀλόκληρες, ξετρυπητές με πουλιά τετράπαχα, πάνω σέ πολυθρόνα. Καί τά Σκυριανά σκαμνιά ρηχά σκαλισμένα, τά γνήσια.

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΩ ΑΕΙ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΙ

Αὐτοί δηλαδή, ἄς τούς ποῦμε πρακτικούς, καταλάβανε τή γελοιογράφηση, ξέρανε καθένας τήν τέχνη του ἀπό ὑλικά ὡς ἐργαλεῖα, κανόνες γιά ποιότητα σταθερή, ἀλλαγές-παραλλαγές δέν ἦταν δεχτές γιά «πρωτοτυπία». Οὔτε γιά πιά εὐκόλο γρήγορο κέρδος. Δέν τό πιστέψανε κἀν δυνατόν.

Πρῶτο συμπέρασμα:

Κανένας τόπος, κανένας πολιτισμός δέν ἔχει ὠφεληθεῖ καί συντηρηθεῖ ἀπ' τούς ἐμπειρικούς καί ἀγράμματους ἐπί τόσους αἰῶνες γενεά πρός γενεά καί τόσο λίγο ἀπ' τούς ἐγγράμματους.

Μετά λίγα χρόνια πρωτοακούστηκε ἡ ἀπάνθρωπη φωνή: — «Γρήγορα, γρήγορα δέν ἔχομε καιρό»... σέ ξένες γλῶσσες. Δηλαδή: δέν ἔχομε καιρό δέν ἔχομε τίποτα.

Εἶχαν συμβουλέψει κι οἱ ἀρχαῖοι: ΧΡΟΝΟΥ ΦΕΙΔΟΥ, οἰκονομία χρόνου μά γιά νά τόν οἰκονομᾶς πρέπει νάχεις — νάχεις ἀρκετόν.

Τώρα ἡ ἀξία του ἄλλαξε — ἔτσι ἄλλαξε κι ἡ ἀξία τῆς δουλειᾶς τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλαξε κι ὁ ἄνθρωπος.

Ἐξ Ἀμερικῆς ἡ μέτρηση.

Ἡ Ἀμερική τέλος προχώρησε: δουλειά ὑπολογισμένη, προγραμματισμένη ψεύτικη δουλειά γιά πέταμα: παράγεις ὄ,τι παράγεις, πουλᾶς, πετᾶς, ξαναπαράγεις, ξαναπουλᾶς, ξαναπετᾶς.

Τί γίνονται τά σκουπίδια; Καί τό χῶμα ξερνᾶ τόσα συνθετικά ὑλικά.

ΠΥΡΕΤΟΣ

ΟΜΩΣ

ὁ οὐρανός ἢ γῆς τ' ἄστρα οἱ ἐποχές γυρίζουνε κυκλικά — τό διδάξανε σοφοί ἀρχαῖοι καί σύγχρονοι.

Ἄνθρωπος, οἱ κοινωνίες του περνοῦνε ἀπ' τό ΧΤΕΣ, στό ΣΗΜΕΡΑ στό ΑΥΡΙΟ.

Ἄν ξεγραφτεῖ τό ΧΤΕΣ δέ φτάνει τό ΣΗΜΕΡΑ δέ στερεώνει ΑΥΡΙΟ.

ΣΗΜΕΡΑ οἱ πύραυλοι ἔξω ἀπό νόμους φυσικούς χτυποῦνε στόχους ὀλοίσια, οἱ τεχνοκράτες ἀνεύθυνοι γιά τό ΑΥΡΙΟ, πληρωμένοι ἀπό ἀνεύθυνους κυβερνητές, ὀπλίζουνε, ὀπλίζονται — ἓνα κουμπί ἄν πατήσουνε θελημένα ἢ ἄθελα ὁ κόσμος τοῦτος ξαφανίζεται — ὁ νοῦς δέν τό χωρᾶ: παντοτινό σκοτάδι.

Ἐμεῖς σάν ἄνθρωποι ἔχομε ἰδεῖ πρὶν καμιά θεομηνία, κανέναν σεισμό πῶς κρύβονται, χάνονται φίδια, πουλιά, θάλασσες φουσκώνουνε δίχως ἀέρα, τά κατοικίδια κλωτσοῦνε τό ταῖνι, γκρεμίζουνε ντουβάρια, σέρνουνε τριχιές, παλούκια παίρνουνε τά βουνά. Ὡς κι οἱ μέλισσες παρατοῦνε τίς κυψέλες.

Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐθνῶν, σέ πολιτεῖες σίγουρες καθένας ἀπ' τήν πολυθρόνα του, ἀκούει, σηκώνεται μιᾶ γιά τό συμφέρον τῆς χώρας του, χαιρετιοῦνται κουρασμένοι, πᾶνε βρίσκουνε τό παρκαρισμένο τους αὐτοκίνητο καθένα μέ τή σημαϊούλα του.

Δέ γίνεται πιά λόγος ποτέ για τήν πρώτη μισή μπόμπα
—ΧΙΡΟΣΙΜΑ-ΝΑΓΚΑΣΑΚΙ— τή λάμψη, τή φλόγα πού κολ-
λοῦσε στή σάρκα οὔτε ξεθάψαμε νεκρούς νά φανοῦνε στούς
σκελετούς τά σημάδια.

Τό Π Α Θ Ο Σ τόσο
ἐμεῖς μέ λόγια. ὅσα ξέρομε ὅμως δέ φτάνουνε θά βροῦμε ὅσα
συνεχίζουνε τή ζωή, λόγια καθημερινά κοντά στά σοφά, πρίν απ'
τά σοφά.

λόγια τοῦ π ά θ ο υ ς ἔτοιμα για μετάδοση, για θέατρο δέ
χρειάζονται σκηνικά, μεγάφωνα στούς δρόμους, στίς ἐκκλη-
σίες. λόγια γνώριμα καί πρωτάκουστα οἱ λάτρες τῆς ζωῆς ἄς μή
σωπάσουνε, ἡ σιωπή σκεπάζει ἔγκλημα, φωνάζετε. Πρῶτος
λόγος καί ὕστερος ΕΙΡΗΝΗ.

ΑΛΛΟΤΕ

συμπονούσαμε τήν ἀπελπισία καί τήν ἐλπίδα μιανῆς μάνας για
τό ἄρρωστο παιδί της, για ὅσα ἔταζε, πρόσφερνε σέ ἄγιους, σέ
γιατρούς... πότε τό γλίτωνε, πότε τῶχανε.

Τό ΠΑΘΟΣ τοῦ ἀνθρώπου γίνεται κλάμα, γίνεται καί τραγούδι.

ΤΩΡΑ

σώζεται - χάνεται ὄχι ἓνα ὄχι πολλά μά καί τ' ἀγέννητα τά
'γέννητα παιδιά, τήν οἰκουμένη σύψυχη χάνομε - γλυτώνομε

ΠΥΡΕΤΟΣ

λοιπόν
θλίψη, συμπόνοια δέ μᾶς χωρᾶ πιά σήμερα θά χρειαστοῦνε
λόγια, ἔργα σκληρά καί πιά σκληρά.

ΚΑΘΩΣ τά πολύτιμα μέταλλα: ὁ χρυσός πιά σκληρός ἀπ' τόν ἄργυρο, ἡ πλατίνη πιά σκληρή ἀπ' τό χρυσό πολύτιμα κατά τήν ἀντοχή τους πιά πολύτιμα.

ΑΝΤΟΧΗ δηλαδή ΣΥΝΕΧΕΙΑ

λέξεις, πράξεις πού ἀντιστέκουνε τήν καταδίκη τῆς οἰκουμένης, κερδίζομε πάλι ΣΥΝΕΧΕΙΑ.

ΠΟΙΑ ΕΙΜΑΙ

Ίσως μερικοί ρωτήσουνε ποιά είναι αυτή πού διατιμᾷ φῆμες
καί φίρμες ἀνησυχεῖ καί γιά τό μέλλον τοῦ κόσμου.

Εἶμαι γυναίκα ἡλικιωμένη ὅσα γράφω δέν τά βρίσκω μέ
βρίσκουνε.

Δέν ἔχω ἀξίωμα κανένα οὔτε ὄφελος περιμένω ἀπ' τή
φυλλάδα τούτη.

ΞΕΡΩ τόν τόπο μας καί τά πάθη του.

Γνώρισα κι ἄλλους τόπους σημείωσα ποιοί θέλουνε καί
ξέρουνε νά ζήσουνε ποιοί δέν ξέρουνε καί δέν ἀφήνουμε κι
ἄλλους νά ζήσουνε.

Μέ τόν τόπο μας δεσμός — συνταυτισμός

ΕΞΑΛΛΟΥ

ἐνδιάμεσα σέ συμφορές, καταδρομές ὑπάρχουνε κάτι ὁμορ-
φιές, κάτι νύχτες φεγγερές δίχως φεγγάρι, κατάντικρυ τ' ἄστρο
τῆς Αὐγῆς λάμπει πρίν πεταχτεῖ ὁ τύραννος ὁ ἥλιος νά μᾶς
κάψει μυρίζεις ποιός φυσᾷ ποιός θά φυσήξει ἀπ' τούς 4 καί 16
ἀγέρηδες.

Σ' ἐρημονήσι κοντινό γεύτηκα στήν ἐποχή του τό ραδίκι
πού φυτρώνει στό πίο ἄγριο ἀγκάθι στήν ἀστιβιά — τό σπάνιο
ἀστιβοράδικο τό μασᾷς ἢ πικράδα του γίνεται γλύκα.

ΚΙ ΑΛΛΑ ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ

Σέ μικρές πολιτείες νησιώτικες σέ λιμάνια ἔχουνε δικές τους ἑορτές δικούς τους ἅγιους καλοκαίρι, φθινόπωρο βρίσκεις ἀποβραδύς καφενεῖα στολισμένα, μεζέδες σπιτικούς τῶν γυναικῶν, θαλασσινούς ἀπ' τὰ ψαράδικα, τραγουδιστές καί χορευτές νά μή χορταίνει τό μάτι. Πᾶνε κι ἔρχονται μπενζίνες, καΐκια πήχτρα τό λιμάνι, ὁ μῶλος ὡς καί τὰ κρουαζιεράδικα πού τυχαίνει κανεῖς λοστρόμος, κανεῖς μηχανικός ἀπό κεῖνα τὰ μέρη καταφέρνει τόν καπετάνιο ἀλλάζουνε δρομολόγιο — ὅλη νύχτα γλεντοῦνε, ὡς τήν ἄλλη μέρα δέ συμμαζεύονται — «λόγω κακοκαιρίας καθυστεροῦμε» — δίνει σῆμα ὁ ἀσυρματιστής.

ΣΤΑ ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ ἓνα παράξενο:

Γύρισε κάποιος μετανάστης —εἶναι καί φαντασμένοι— τόν βγάλανε Δήμαρχο, παράγγειλε «γιά τήν πρόοδο τοῦ νησιοῦ» στήθηκε στό μῶλο μισή ρόδα μέ λαμπάκια παρδαλά μά τρελλαθῆκαν τὰ πουλιά, μέ το σούρουπο πέφτουνε σύννεφο σπουργίτια, σουσουράδες κάνουν τή νύχτα μέρα τσιμπιοῦνται ψευτοκελαηδοῦνε. Τό πρωῖ «ἔκτακτα» μεροκάματα νά σκουπίζουνε κουτσουλιές, γελοῦνε —θυμώνουν οἱ Δημότες— πλήρωσε ἀπ' τήν τσέπη του, δέν καναβάζει κάλπη «ὁ προοδευτικός».

ΤΩΡΑ πάλι

Ἰξαναπιάνομε ἀπό κεῖ πού ἀρχίσαμε, ξαναλέμε: Ἄν ἡ σύγχυση δέ λιγοστεύει ἀνάμεσα γνήσιες καί νοθευμένες πνευματικές προσφορές — ὅπως τροφές πού ἄλλα γράφουνε στή διαφήμιση κι ἄλλα ἔχουνε μέσα γίνεται ζημιὰ σέ κάθε εἶδος προσφορά.

Καί σέ κάθε ἀξιολόγηση.

Οί πνευματικές αξίες δέν εἶναι βέβαια πιά σημαντικές ἀπ' τίς πολιτικές, τίς οἰκονομικές.

Ἔχουν ὅμως ἐπιρροή μεγάλη, χωρίς νά φαίνεται, εἶναι δεχτές χωρίς ἔλεγχο ἀπ' τούς πολλούς, σπάνια οἱ ἀναγνώστες θά προσέξουνε καί θά καταλάβουνε - παραβλέπουνε.

ΟΜΩΣ

μιά βούρτσα τῶν δοντιῶν σέ θήκη ὅμοια μέ τήν παλιά καί τήν ἴδια μάρκα ὅταν ξεφτᾶ στό στόμα φτύνεις, θυμώνεις.

Ἐνα κρασί φημισμένο ἂν τό δοκιμάσεις καί εἶναι ξυρισμένο ὁ ἀγοραστής μπορεῖ νά γράψει καί στήν ἐφημερίδα του.

ΕΞΑΛΛΟΥ ΤΩΡΑ

διάφορα ἐπίσημα ψεύτικα συνθήματα κυκλοφοροῦνε: «ἀνήκομε στή Δύση» «ἐμεῖς εἴμαστε ὑποανάπτυκτοι» λοιπόν θολώνουν ἀπό πρίν τά μυαλά.

Βέβαια ὑπερτιμημένες αξίες, παραχαραγμένο χαρτονόμισμα, μυαλά φουσκωμένα, κίβδηλα νομίσματα δέ λείψανε οὔτε θά λείψουνε ἀπ' τήν κοινωνία.

Καί στό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου συνυπάρχουνε ἄχρηστα καί ὠφέλιμα κύτταρα.

Ἄν λιγοστέψουν ὅμως τά ὠφέλιμα καί πληθύνουν τ' ἄχρηστα = ἀρρώστιες.

Κείμενο
σελ. 6

*«καί τούς άντρες μας τούς μαζέψανε μπουλούκια – από 16 ώς 60 χρονῶν,
«σκλάβοι δουλεύουνε κοπαδιαστά πεθαίνουνε» 1922
μερικοί γυρίσανε... στόν Πειραιᾶ 1926-27.*

Κείμενο
σελ. 12

.. γίνεται και τραγούδι....

Κείμενο
σελ. 22

*«...ή απελπισία κι' ή έλπίδα
μιανής μάνας...»*

«Ὁ πλάτανος *ORIENTALIS*-
τοῦ Βυζαντινοῦ μουσείου 1983».

Κείμενο
σελ. 23

Κείμενο
σελ. 23

Κείμενο
σελ. 23

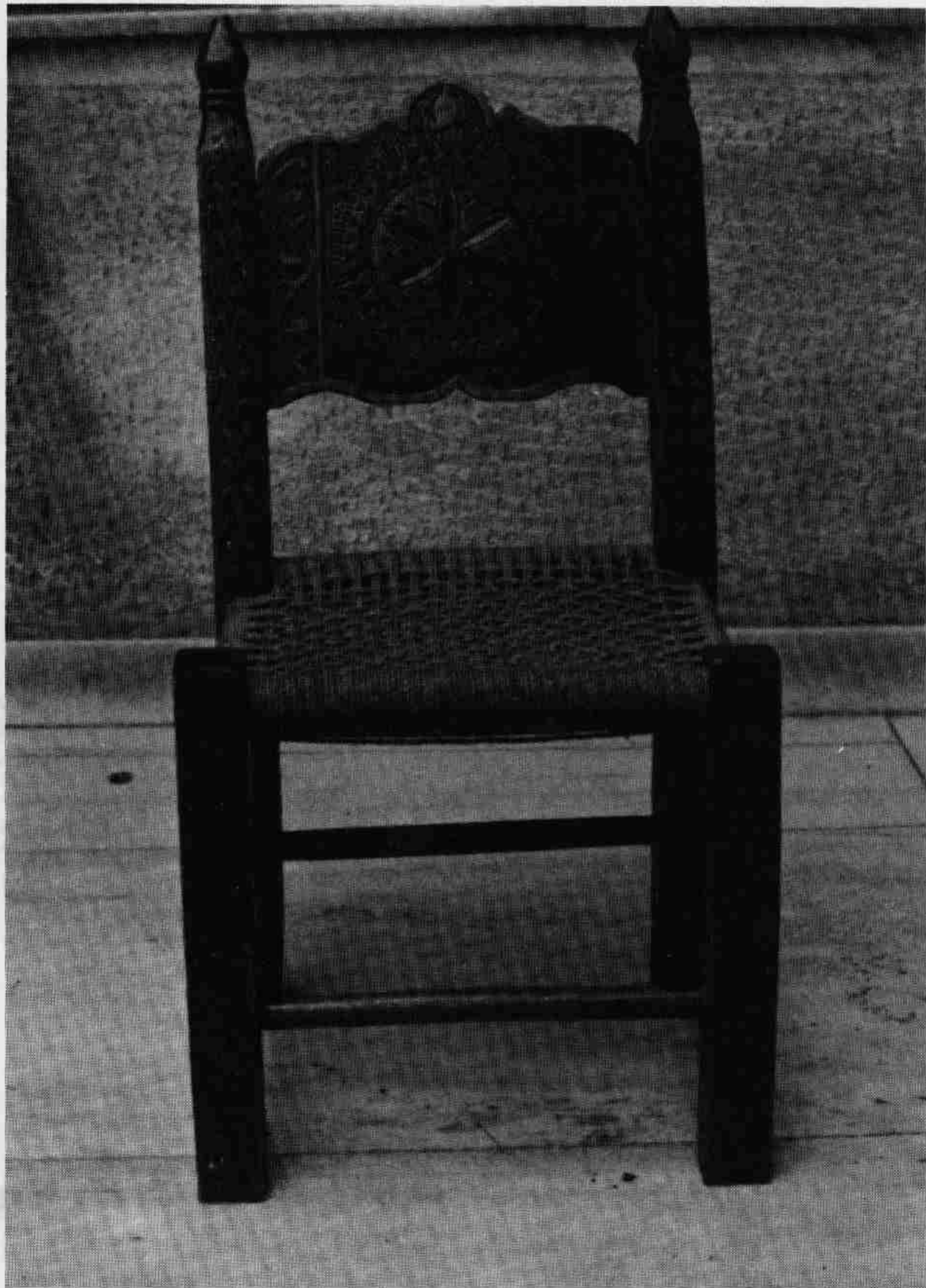

ἀπ' τὴν "Ἐκθεση στή Γενεύη.

Κείμενο
σελ. 24

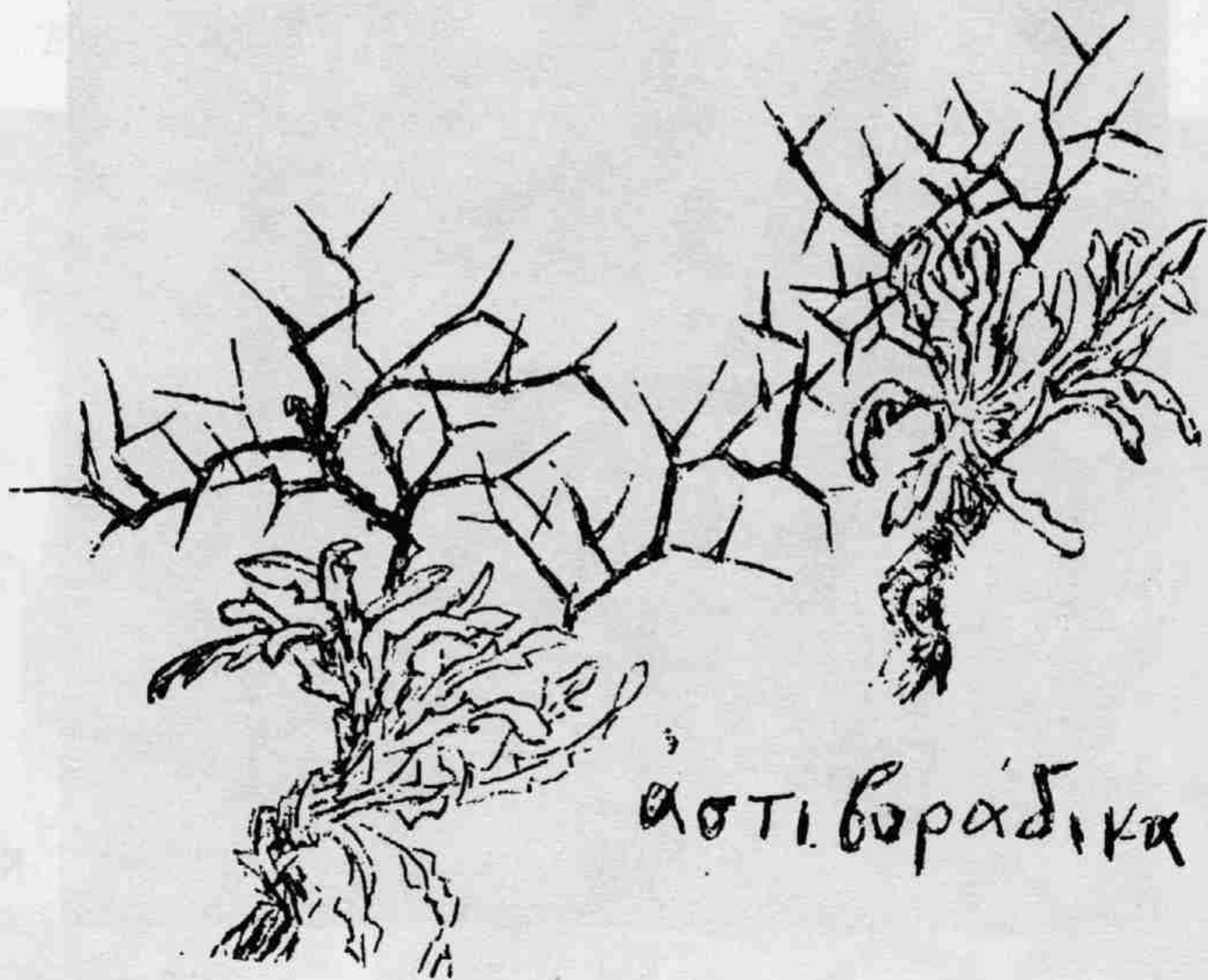

Κείμενο
σελ. 24

Η ΔΙΚΑΙΑ ΚΟΥΠΑ ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ 1984 ΑΠΟ ΤΟΝ
ΠΑΥΛΟ ΒΑΚΑΛΗ ΣΕ 1.100
ΑΡΙΘΜΗΜΕΝΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ἀστίβραδικα

Ἄρκετοί νέοι καί κοπέλες μέ διάφο-
ρα ἐπαγγέλματα καί «σπουδασμένοι»
διαβάσαμε χειρόγραφα τῆς «Δίκαιας
κούπας» καί συμφωνοῦμε. Ἡ διαφορὰ
τῆς ἡλικίας με τή συγγραφέα —μιᾶ
γενεά καί πλέον εἶναι μεγάλη καί κρίσι-
μη διαφορὰ— ἔχουν ἀλλάξει πολλά
κριτήρια.

Προσέξαμε ὅμως τήν ποικιλία τοῦ
βιβλίου κι ὅπως ζωντανεύει μιάν ἐποχή,
βγαίνουν πολλά «διατηρητέα» χρήσιμα
γιά τό παρών, τό μέλλον. Βρίσκουμε
ἀνταπόκριση στήν ἀγωνία μας γιά τήν
τύχη τοῦ τόπου, μά καί τοῦ «σύμπα-
ντος» κόσμου, κοινό μοναδικό σύνθημα
ΕΙΡΗΝΗ.

Αὐτό λέμε καί ξαναλέμε θά βροῦμε
λόγια νά ποῦμε κάθε φορά ὅπως φώναζε
κι ἕνας ποιητής «Ἐμεῖς ἀγαποῦμε τόν
κόσμο ἀμετανόητα».

να κτυπάει
Το διαδραστικό κείμενο

«ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ»

Από μία επιστολή σε ξενιτεμένους

Αλέκο Τζώνη και Καναδέζα συμβία σου.

Μου ζήτησες μιαν ετικέτα, σου την έγραψα, είναι και αυτοκόλλητη. Σημειώνω εδώ μερικές νεοελληνικές ιδιότητες. Πιστεύω απαντούν όσο μπορούσα πιο προσεχτικά σε ό,τι ζήτησες.

Θυμός, χαρές, φουντώνουν, ξεθυμαίνουν εύκολα. Δεν είναι γνώριμα συνηθισμένο η επίδοση. Με τις σκληρές δοκιμασίες που περνούνε, πολέμους, εισβολές, υπάρχει κι ένα σημαντικό απόθεμα υπομονής-αντοχής.

Η θλίψη διαρκεί - όχι κατάθλιψη, επειδή διατηρείται το ποιητικό στοιχείο ζωντανό, που είναι στοιχείο ζωής. Πολύ ανεπτυγμένη στους νεοέλληνες η αναζήτηση κι η προτίμηση για ό,τι βοηθά την επιβίωση. Θα πεις, οίς, οι άνθρωποι όλοι το έχουν. Όχι στον ίδιο βαθμό.

Ακόμα κι οι διχόνοιες εξυπηρετήσανε την επιβίωση χωρίς αντιθέσεις, συγκρούσεις εσωτερικές, με τέτοια ιστορία επί τόσα χρόνια θα είχαμε ξεκληρίσει - μια κι έξω ~~(Από δω και μπρος να ιδούμε τι γίνεται)~~

Σε ~~Προς το παρόν~~ φωτογραφίες οικογενειακές ή της στιγμής, νέοι, γέροι, γυναίκες, άντρες κοινοί νεοέλληνες, ανώνυμοι, έχουν εξαιρετική φωτογένεια. Σου λένε «νά! εδώ είμαι!», «ζω». Και το πρόσωπό τους αποχτά κάποια πλαστικότητα-σπάνιος ο μορφασμός, σπάνια γελοία και ορθάνοιχτα στόματα όπως π.χ. σε Αμερικάνους που πέρνουν Όσκαρ, αγγλίδες χειραφετημένες και ξαπολυμένες για προεκλογική έξορμηση

Κι η φτώχεια μας πάντα γνώριμη - το είπε κι ο Ηρόδοτος - πάλι μας στενεύει ανάποδα. Όμως παθαίνει ο νεοέλληνας μεγάλες ζημιές με την καταναλωτική μας κοινωνία, πιο εύκολα παρά ποτέ αγοράζει τιποτένια πράγματα, υποτιμά ό,τι δικό του. ~~Αγνωστο πού θα φτάσει αυτό (η συμφωνία δεν πρόβλεψε και προφητείες)~~

Σημειώνοντας μιαν ιδιότητα προβάλλει αμέσως κι η αντίθετη, διαλεκτικός ο νεοελληνικός τρόπος ζωής, ρευστός, τα ρεύματα προς τα πάνω, προς τα κάτω ~~κ~~ άστατα και βίαια. Στον Ελληνισμό ~~παρα~~ έξω απ' την Ελλάδα η συναίσθηση της συνέχειας, της διάρκειας και η σημασία της ~~κατά~~ ήταν πολύ αναπτυγμένη.

Τον κίνδυνο τον υπολογίζει, έχει το ένστικτο της επιβίωσής του, είπαμε, μα είναι και μοιρολάτρης. Βασίζεται και στην πονηριά του μήπως ξεγελάσει τη μοίρα - όπως και το χωροφύλακα. Δεν είναι δειλός μα ούτε ηρωικός - Πότε πότε γίνεται ήρωας. Κάτι φιλοδοξίες των Δυτικών «να

σ]ην
υποτάξουν τη φύση», «ν' ανεβούνε πρώτοι σε πιο ψηλή βουνοκορφή» του είναι τέλεια ξένες. Τα πρωτεία δεν τα ζηλεύουν ούτε στα θρανία του σχολείου – Μου φαίνεται πως και στο ποδόσφαιρο αγαπούνε τη βουή, σπάνια την τέχνη του.

Οι έρωτες, κρυφοί και φανεροί, ομαλοί κι ανώμαλοι ~~έχουνε θέση~~, διαφέρουνε κατά περιοχές – Προ τουρισμού η λεγόμενη σήμερα «στέρηση» διατηρούσε πιο ακέραια τις ικανότητες και τις απολαύσεις. Τώρα έχουν πληθύνει, μάλιστα σε νησιά, οι «συνοδοί» για τουρίστριες, Σουηδέζες, πολλές – γυναικοσυντήρητοι.

Ξαναγυρίζοντας στην επιβίωση πιστεύω πως ο δεσμός και θεσμός οικογένεια δοκιμάστηκε, τιμήθηκε, τελικά είναι η προσφορά του ανυπολόγιστη. – Σε διωγμούς και κατατρεγμούς, τρεξίματα, παρακάλια, θυσίες εις είδος και εις χρήμα, πολλές φορές και από αντίθετους συγγενείς, γειτόνους, ~~και καταδότες και συκοφάντες πολλοί, αμέτρητα κι αυτών τα θύματα, μα η κακία είναι τέλος-τέλος πιο εύκολη, δεν την υπολογίζεις τόσο.~~

Φτάνουμε τώρα και μian ιδιότητα που την οσφραίνεσαι μάλλον παρά τη βλέπεις, γυναικεία πιο συχνά, μα κι από άντρες δε λείπει, τη λέω *αγιοσύνη*. Χρειάζονται πότε-πότε τα μεγάλα λόγια. Το εγώ τους, σαν κάτι βολβούς βαθιά ριζωμένους, μα και στην πέτρα φυτρώνουνε χάριν του άλλου, όποιος κι αν είναι δικός και ξένος, μουσαφίρης, περαστικός, κάτι νοσοκόμες κακοπληρωμένες, δασκάλες σε μακρινά χωριά όπου είναι ταγμένες, ~~καθώς και~~ άντρες δουλευτάδες, κουβαλητές, πολεμιστές πρώτοι στην έφοδο, σκοτώνονται πληγώνονται, ούτε σκέψη να ζητήσουνε ή να περιμένουνε προνόμιο – Τώρα βέβαια ~~λίγοι~~ τέτοιοι βολβοί. *λιγοστέρουν*

Κοντά στ' άλλα οι Έλληνες από παλιά δεν είχαν ντροπή – να κλέψεις, να ξεγελάσεις – όμως και δίνουνε πρόθυμα, μοιράζονται το βρισκόμενο. ~~Και~~ οι Αγγλοι σύμμαχοι και σύνδεσμοι ~~και~~ παραμερίζανε στην ώρα τους, τρώγανε τις κονσέρβες τα κρέατα και τα ψαρικά, ούτε μπουκιά δε δώσανε ποτέ – αυτών πάει και το συστατικό μονοχοφάος.

Τέλος στην επιβίωση συντέλεσε κι η Ορθόδοξη θρησκεία κι εκκλησία, δημοκράτισσα, ομοιότητα και ποικιλία με τους πιστούς, κάθε μέρα εορτάζει Άγιους μικρούς και μεγάλους και πιο μεγάλους, πολύ γνώριμους ακούς παροιμίες «κι ο Άγιος θέλει φοβέρα», ή «μην τάξεις του Άγιου κερι και στο παιδί κουλούρι». Ψαλμωδία, λυρισμός, εντολές, αμαρτίες σε ακατανόητη γλώσσα ~~έχω~~ συναισθηματική. ~~Σε~~ ανθρώπινα μέτρα η συνεννόηση – και ψυχαγωγική. Όσες έχουνε βαρύ πένθος δεν πάνε στην εκκλησιά. Καθόλου δε μοιάζει πίστη και απιστία στην Ανατολή και στη Δύση. *καδοξ*

Και φτάνει ως εδώ. Δεν είναι και λίγα για σένα που γυρεύεις να μάθεις ελληνικότητα από το χαρτί... Πήγες με Φουλμπράιτ υποτροφία και την έπαθες. Αμα θυμούμαι τι στροφές έπερνε το μυαλό σου, τι δε σχεδίαζε το χέρι σου...

